

Савранчук С. Л.,
аспірант кафедри адміністративного права і процесу
Національної академії внутрішніх справ

ЩОДО ПИТАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ПРАВОСУБ'ЄКТНОСТІ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПРОКУРАТУРИ

ON THE QUESTION OF ADMINISTRATIVE LEGAL SUBJECTIVITY OF THE SPECIALIZED ANTI-CORRUPTION PROSECUTOR'S OFFICE

Досліджено адміністративну правосуб'єктність Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, її поняття, зміст, значення та роль щодо захисту прав і свобод людини та загальних інтересів суспільства і держави. Розглянуто особливості реалізації адміністративної правосуб'єктності органами прокуратури, їх функції та повноваження в адміністративному процесі.

Ключові слова: адміністративна правосуб'єктність, правоздатність, дієздатність, повноваження, правовий статус, Спеціалізована антикорупційна прокуратура України.

Исследовано административную правосубъектность Специализированной антикоррупционной прокуратуры, ее понятие, содержание, значение и роль по защите прав и свобод человека и интересов общества и государства. Рассмотрены особенности реализации административной правосубъектности органами прокуратуры, их функции и полномочия в административном процессе.

Ключевые слова: административная правосубъектность, правоспособность, дееспособность, полномочия, правовой статус, Специализированная антикоррупционная прокуратура Украины.

The administrative legal personality of the Specialized Anti-Corruption Prosecutor's Office, its concept, content, meaning and role in the protection of human rights and freedoms and the general interests of society and the state are investigated. The peculiarities of realization of administrative legal personality by the prosecutor's offices, their functions and powers in the administrative process are considered.

Key words: administrative personality legal capacity, ability to act, powers, legal status, Specialized Anti-Corruption Prosecutor's Office of Ukraine.

Постановка проблеми. Демократичні перетворення, що нині відбуваються в Україні, супроводжуються складними процесами реформування політичних, економічних та правових відносин. Однією з найважливіших складових частин цього вкрай непростого процесу є запобігання та протидія корупції.

Корупція гальмує еволюцію правової системи, унеможливаючи наближення України до передових світових показників рівня життя. Відсутність дієвих важелів боротьби з корупцією, поширення корупційних ризиків практично на всі сфери суспільного життя, лояльне ставлення частини громадян до вказаного явища призвели до того, що корупційна діяльність на всіх щаблях влади паралізувала проведення реформ, визначених керівництвом держави як пріоритет розвитку [1, с. 145].

Боротьба з корупцією є одним із пріоритетів у боротьбі органів прокуратури України в цілому та кожного прокурора зокрема. Так, на виконання п. 5 ст. 8 Закону України «Про прокуратуру» від 14 жовтня 2014 р. [2] у Генеральній прокуратурі України утворюється, на правах самостійного підрозділу, Спеціалізована антикорупційна прокуратура, яка покликана здійснювати нагляд за діяльністю Національного бюро.

Певні спроби дослідження вказаної проблематики здійснювалися вітчизняними та зарубіжними вченими, зокрема, такими як Г.В. Атаманчук, О.М. Бандурка, М.М. Бубрика, Є.В. Додін, М.В. Косюта, В.І. Малуґа, О.Р. Михайленко, Є.М. Попович, В.А. Юсупов та ін. Проте зазначені

вчені не встановили однозначних підходів щодо поняття правосуб'єктності прокурорів Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, окремих її елементів та доцільності її диференціації.

Тому на сьогоднішній день досить актуальним є дослідження проблеми встановлення особливостей адміністративної правосуб'єктності прокурорів Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, що потребує додаткового наукового аналізу.

Мета статті – з'ясувати поняття та зміст адміністративної правосуб'єктності Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, визначення особливостей реалізації адміністративної правосуб'єктності органами прокуратури, функції та повноваження останніх.

Виклад основного матеріалу. Прокуратура відіграє значну роль у захисті прав, свобод та інтересів фізичних та юридичних осіб у сфері публічно-правових відносин. Питання визначення адміністративної правосуб'єктності антикорупційної прокуратури, а також механізму реалізації прокуратурою своїх функцій та повноважень сприяє утвердженню антикорупційної прокуратури як правозахисного органу держави. Адміністративна правосуб'єктність є одним із ключових елементів її правового статусу [3, с. 60]. Тому, досліджуючи питання саме адміністративної правосуб'єктності Спеціалізованої антикорупційної прокуратури України на сучасному етапі розвитку української правової держави, варто звернутися до визначення поняття «правосуб'єктність».

Категорія «правосуб'єктність» має загально-правове значення та широке змістовне навантаження.

Вона окреслює коло осіб, котрі можуть визнаватися суб'єктами права; гарантує набуття та визнання відповідного правового статусу комплексу прав; обумовлює «правову долю» суб'єкта тощо [4, с. 142].

Таким чином, щоб бути учасником правовідносин, Спеціалізована антикорупційна прокуратура повинна мати правосуб'єктність.

У загальній теорії права правосуб'єктність визнають як юридично закріплену здатність особи бути носієм юридичних прав та обов'язків [5, с. 59]. А.В. Міцкевич під правосуб'єктністю розуміє сукупність загальних прав і обов'язків (які він називає правоздатністю) та визначених за змістом прав і обов'язків, які безпосередньо встановлюються законодавством [6, с. 10].

Досить поширеною є думка, що до складу правосуб'єктності, як єдності право- і дієздатності, входять також права та обов'язки. Останнім лише надається різна форма, що несуттєво впливає на ставлення авторів до вказаної категорії. Так, Б.М. Лазарев і А.П. Альохін, які досліджували адміністративне значення правосуб'єктності, замість правового статусу вживають термін компетенція [7, с. 100; 8, с. 19], М.В. Костів прямо зазначає, що до складу правосуб'єктності входять права та обов'язки [9, с. 54–55].

Однак переважна більшість науковців вважає, що правосуб'єктність складається з правоздатності (здатності мати права та нести обов'язок) та дієздатності (здатності самостійно реалізовувати права та обов'язки). Ми також поділяємо таке розуміння правосуб'єктності. Але для точнішого визначення місця правосуб'єктності в комплексі понять, які характеризують суб'єкт права, слід зазначити, що вона, разом із суб'єктивними правами та юридичними обов'язками, є складовою частиною правового статусу суб'єкта права [4, с. 144].

Таким чином, правосуб'єктність у механізмі правового регулювання виступає як засіб фіксування (закріплення) кола суб'єктів – осіб, які мають здатність бути носіями суб'єктивних юридичних прав та обов'язків.

Щодо служби в органах антикорупційної прокуратури, то, на нашу думку, адміністративна правосуб'єктність полягає у здатності індивіда бути носієм закріплених нормами адміністративного права повноважень із реалізації завдань прокурора. Тобто правосуб'єктність зумовлена специфікою покладених посадових завдань і функцій відповідно до займаної посади. Зайняття посади зумовлює вступ у службово-правові відносини, як вважає Д.М. Бахрах, і є підставою виникнення службової правосуб'єктності [10, с. 41].

Таким чином, враховуючи особливості правового становища антикорупційних прокурорів, можна стверджувати, що їх адміністративно-правовий статус визначається статусом організаційної структури та колом службових повноважень, які окреслені посадою.

Отже, можна зазначити, що адміністративна правосуб'єктність є одним із елементів адміністра-

тивно-правового статусу Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, який включає службову правоздатність та службову дієздатність. Службові правоздатність і дієздатність виникають одночасно зі вступом особи у службово-правові відносини, тобто з часу зарахування на посаду. Припинення служби є підставою повного припинення службової правосуб'єктності. Таким чином, обсяг службової правосуб'єктності визначається, з одного боку, посадою, а з іншого – компетенцією.

На сьогодні єдиного визначення поняття «компетенція» в науковій літературі не існує.

Так, за визначенням, яке міститься у Великому юридичному словнику, цей термін позначає сукупність юридично встановлених повноважень, прав та обов'язків певного органу (органу місцевого самоврядування) або посадової особи, які визначають його місце в системі державних органів [11, с. 293]. О.В. Мельник визначає компетенцію як сукупність (перелік) прав та обов'язків [12, с. 59], І.Л. Бачило – як сукупність повноважень або прав [13, с. 145], В.О. Власов визначає компетенцію як сукупність владних повноважень із вказівкою підвідомчості [14, с. 49]. Б.І. Лазаревим стверджується, що компетенція окреслює коло та зміст правового впливу, який може здійснюватися складними адміністративними системами на ті чи інші об'єкти управління [7, с. 115].

На наш погляд, компетенція Спеціалізованої антикорупційної прокуратури як теоретичне поняття проявляється саме через визначені функції антикорупційної прокуратури та їх посадових осіб, які є основними напрямками і видами діяльності цього органу.

Так, відповідно до ст. 8 Закону України «Про прокуратуру» від 14 жовтня 2014 р. [2], на Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру Генеральної прокуратури України покладаються такі функції:

- 1) здійснення нагляду за дотриманням законів під час проведення оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування Національним антикорупційним бюро України;
- 2) підтримання державного обвинувачення в суді;
- 3) представництво інтересів громадянина або держави в суді щодо корупційних або пов'язаних із корупцією правопорушень.

У межах реалізації своїх функцій Спеціалізована антикорупційна прокуратура здійснює також міжнародне співробітництво [15].

Реалізуючи кожну з покладених на антикорупційну прокуратуру функцій, її працівники повинні діяти суворо в межах повноважень (компетенції), передбачених законом. Уповноважуючі норми, що є різновидом спеціалізованих правових норм, визначають відповідне коло повноважень. У діяльності прокуратури перелік повноважень прокурорів встановлюється стосовно окремих функцій з огляду на відмінності у способах реалізації кожної з них. Важливо і те, що окремі повноваження використовуються в процесі реалізації всіх функцій прокуратури [16, с. 9].

Отже, компетенція (повноваження) прокурорів антикорупційної прокуратури за умови її повного та правильного застосування забезпечує ефективність представництва інтересів громадян або держави та прокурорського нагляду, своєчасність виявлення порушень закону, причин та умов, що їм сприяють, усунення порушень закону, запобігання їм та притягнення винних до відповідальності.

Таким чином, компетенцією Спеціалізованої антикорупційної прокуратури визнається сукупність юридично встановлених повноважень (прав і обов'язків) антикорупційної прокуратури, що визначають її місце в системі органів влади. Головними в компетенції антикорупційної прокуратури є її владні

права – права на активні дії, які є юридично значимими. Тобто прокуратура спроможна своїми односторонніми діями породжувати, змінювати або припиняти конкретні правовідносини.

Висновки. Виходячи з вищевикладеного, вважаємо за необхідне запропонувати таке визначення **адміністративної правосуб'єктності Спеціалізованої антикорупційної прокуратури**: *юридична здатність антикорупційної прокуратури бути суб'єктом права та мати, реалізовувати і припиняти обумовлені нормативними актами права та обов'язки з метою захисту прав і свобод людини, загальних інтересів суспільства і держави, а також здатність нести адміністративну чи кримінальну відповідальність.*

ЛІТЕРАТУРА:

1. Курко Н.М. Повноваження і компетенція Спеціалізованої антикорупційної прокуратури України. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2015. Вип. 3. Том 3. С. 145–150.
2. Про прокуратуру: Закон України від 14 жовтня 2014 р., з останніми змінами. Офіційний вісник України. 2014. № 87. Ст. 2471.
3. Бостан С.К., Тимченко С.М. Державне право зарубіжних країн: навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури. 2005. 504 с.
4. Пасічник А.В. Поняття адміністративної правосуб'єктності юридичних осіб. Підприємництво, господарств і право. 2007. № 9. С. 142–145.
5. Правовая система и личность: курс лекций / под ред. Н.И. Матузова и А.В. Малько. Саратов: Изд-во Сарат. ун-та, 1987. 294 с.
6. Мицкевич А.В. Субъекты советского права. М.: Гос. изд-во юрид. литературы, 1962. 212 с.
7. Лазарев Б.М. Компетенция органов управления. М.: Юрид. лит., 1972. 280 с.
8. Алехин А.П. Предприятие в системе отраслевого управления. Административно-правовые вопросы. М.: Изд-во Моск. ун-та, 1977. 191 с.
9. Костів М.В. Адміністративна правосуб'єктність юридичних осіб та особливості її реалізації в адміністративно-деліктних відносинах: дис. ... канд. юр. наук. К.: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2005. 202 с.
10. Бахрах Д.Н. Административная ответственность. Пермь: Изд. Перм. гос. ун-та, 1966. 193 с.
11. Большой юридический словарь / под. ред. А.Я. Сухарева и др. М.: Инфра-М, 1998. 790 с.
12. Мельник О.В. Конституційно-правова відповідальність вищих органів влади: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02. К.: Київ. Нац. ун-т ім. Т. Шевченка. 2000. 199 с.
13. Бачило И.Л. Функции органов управления: учеб. пособие. М.: Юридическая литература, 1986. 198 с.
14. Власов В.А. Советский государственный аппарат. М.: Юридическая литература, 1959. 167 с.
15. Положення про Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру Генеральної прокуратури України: наказ Генеральної прокуратури України від 12 квітня 2016 р. № 149. URL: http://www.cct.com.ua/2016/12.04.2016_149.htm.
16. Іщук О.С. Правовий статус прокуратури України: завдання, функції та повноваження. Право і безпека. № 3 (40). К.: Юрид. літ., 2011. С. 136–139.